

Handläggare
Anders Håkansson

Till
Äldrenämnden
Den 20 april 2021

Underlag för budget 2022 med inriktning 2023 och 2024 för Äldrenämnden

Förslag till beslut

Förvaltningens förslag till budgetunderlag för år 2022 med inriktning för 2023 och 2024 godkänns och överlämnas till kommunstyrelsen.

Patric Rylander
Förvaltningschef

Innehållsförteckning

1 Kommunfullmäktiges inriktningsmål.....	3
1.1 En modern storstad med möjligheter och valfrihet för alla.....	3
1.2 En hållbart växande och dynamisk storstad med hög tillväxt.....	3
1.3 En ekonomiskt hållbar och innovativ storstad för framtiden	3
2 Nämndens verksamhetsområde	4
3 Sammanfattande ekonomisk analys.....	19
3.1 Drift.....	19
3.2 Investeringar.....	20
4 Lokalförsörjningsplan.....	20
4.1 Inledning	20
4.2 Annan kommunal verksamhet.....	20
4.2.1 Nuläge 31 januari 2021	20
4.2.2 Lokalbehov för annan kommunal verksamhet	20
4.3 Övrigt.....	21
4.3.1 Bedömd hyreskostnadsutveckling	21
4.3.2 Samverkan.....	21
4.3.3 Lokaler vars hyresavtal är uppsägningsbara inom tre år	21

Bilagor

Bilaga 1: ALD 2011-111 - Bilaga 1 - Ekonomibilaga

Bilaga 2: ALD 2021-111 - Bilaga 2 - Lokalförsörjningsplan

Bilaga 3: ALD 2021-111 - Bilaga 3 - Fokusområden näringslivspolicyn

1 Kommunfullmäktiges inriktningsmål

Under respektive inriktningsmål nedan anges de strategiska satsningarna i punktform för hur nämnden bidrar till kommunfullmäktiges inriktningsmål under treårsperioden.

1.1 En modern storstad med möjligheter och valfrihet för alla

- Arbeta för en målgruppsanpassad hemtjänst genom en organisationsstruktur som stödjer kompetensförsörjning, innovation, kontinuitet och en god arbetsmiljö.
- Verka för tidig planering kring det framtida boendet för ett fortsatt självständigt liv som äldre.
- Skapa förutsättningar för att kunna tillämpa ett närvarande och delaktigt ledarskap inom äldreomsorgen.
- Fortsatta samordningsinsatser kring psykisk ohälsa, missbruksproblematik, suicid, hemlöshet samt våld i nära relationer.
- En ökad satsning på anhörigstöd samt utveckling av insatser som främjar detta som dagverksamhet och korttidsboende.
- Fortsatt satsning på förebyggande arbete för att bryta ofrivillig ensamhet och isolering.
- Fortsatt satsning på förebyggande insatser inom bland annat mat och måltider och öppna verksamheter.

1.2 En hållbart växande och dynamisk storstad med hög tillväxt

- Fortsatt samarbete med övriga berörda förvaltningar för den strategiska boendeplaneringen för äldre.
- Följa stadens miljöprogram, interna riktlinjer för miljöarbetet samt transport- och resepolitik.

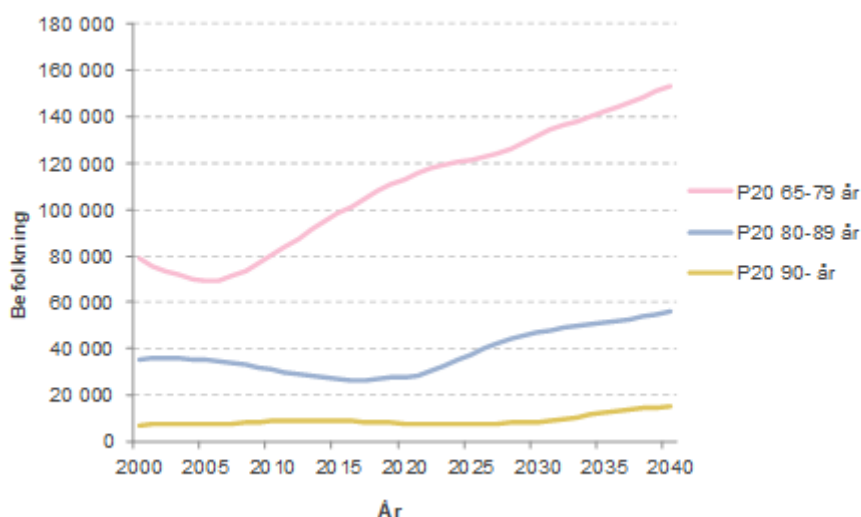
1.3 En ekonomiskt hållbar och innovativ storstad för framtiden

- Införandet av Smarta lås inom staden fortsätter under 2022.
- Bidra aktivt för att staden ska kunna erbjuda såväl omsorgstagare som medarbetare moderna, digitaliserade tjänster och välfärdsteknik.
- Inom projektet Modernisering av sociala system kontinuerligt utveckla bland annat metodstöd, digitalt stöd samt social dokumentation.
- Fortsatt anordna grundutbildningar och utbildningar med fokus på språklig kompetens och demens inom äldreomsorgen.
- Fortsatt anordna kompetensutveckling för att kunna behålla och rekrytera personal till äldreomsorgen.
- Fortsatt deltagande i olika samarbeten och projekt inom forskning och akademisk utbildning, såväl nationellt som internationellt.
- Genom en noggrann ekonomiuppföljning stärks förutsättningarna för en långsiktig planering av verksamheten.

2 Nämndens verksamhetsområde

Den äldre befolkningen ökar

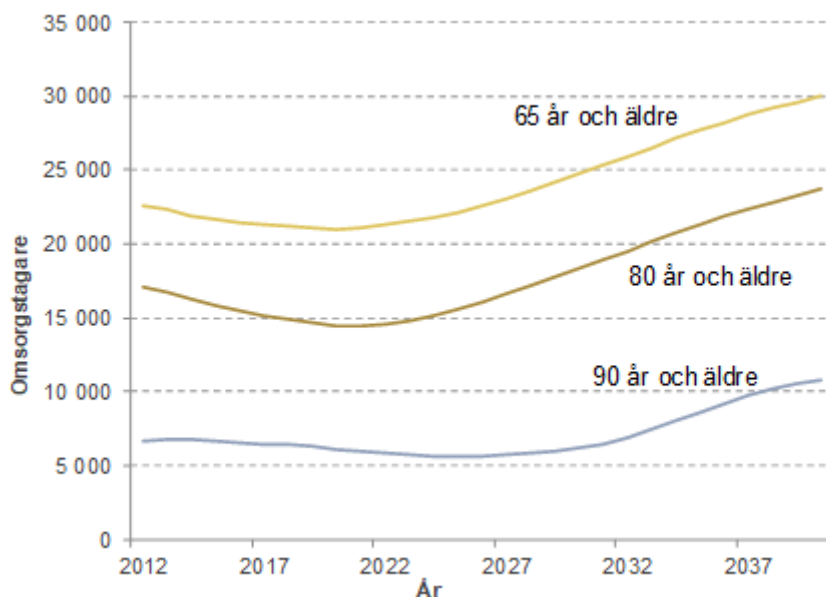
Enligt Stockholms stads senaste befolkningsprognos har staden drygt 975 500 invånare varav 148 700 personer är 65 år eller äldre, vilket utgör cirka 15 procent. Antalet yngre äldre, under 80 år, förväntas öka stort i stadens samtliga områden. Inom en tioårsperiod har denna åldersgrupp ökat med cirka 18 600 personer för att år 2040 uppgå till cirka 153 300 personer. Störst betydelse för behoven av omsorg har utvecklingen för personer i åldersgruppen över 80 år. Efter ett antal år av minskning ökar nu denna grupp igen. Till 2025 beräknas ökningen vara nästan 9 400 personer. Fram till år 2040 väntas mer än en fördubbling av personer över 80 år jämfört med idag, från 35 560 till cirka 71 000 personer. De allra äldsta, över 90 år, beräknas minska fram till år 2025 för att därefter öka.

Figur. Befolkning perioden 2000–2019 och prognos 2020–2040. Källa: Sweco

Behovsutveckling äldreomsorg – prognos

Sweco tar årligen fram prognoser för behovsutvecklingen utifrån ett antal antaganden. Den enskilt viktigaste faktorn för det framtida behovet av äldreomsorg är befolkningsökningen i staden. Även om antalet äldre ökar och antalet år med omsorg är detsamma men inträffar senare livet finns det faktorer som pekar på att behovet av omsorg inte ökar i samma takt som idag. Det kan bero på hälsoförbättringar, ökad utbildningsnivå, ökat sammanboende samt medicinsk och teknisk utveckling som underlättar vid framför allt somatiska funktionsnedsättningar. Det är i första hand utvecklingen av äldres kognitiva hälsa som bedöms vara avgörande för behoven av omsorg. Som särskilt sårbara grupper ses äldre som både är ensamstående och barnlösa.

Figur. Omsorgstagare perioden 2012–2020 samt prognos 2021-2040. Källa: Sweco

Diagrammet ovan visar omsorgsvolym och prognos för hemtjänst, vård- och omsorgsboende och korttidsvård. Under det senaste året har antalet omsorgstagare minskat i snabbare takt, vilket kan antas bero på den pågående pandemin i covid-19. Antagandet är att den pågående pandemin endast tillfälligt bidrar till ett minskat omsorgstagande och i takt med att smittspridningen minskar antas konsumtionen av insatser att öka. I Swecos prognos antas att behovet av äldreomsorg ökar och når normala nivåer under 2022. Detta innebär att behovet antas nå samma nivå som 2019, innan pandemin.

Från och med år 2022 väntas det totala antalet äldreomsorgstagare i staden att öka. Inom en femårsperiod beräknas staden ha cirka 2 700 fler omsorgstagare jämfört med idag, varav knappt 1 900 fler i behov av hemtjänst och 800 fler i behov av vård- och omsorgsboende. År 2040 beräknas antalet personer med omsorgsbehov uppgå till cirka 29 700 vilket kan jämföras med dagens drygt 19 300. Ökningen av antalet äldre innebär att staden behöver ha en god framförhållning när det gäller planering, samverkan, förebyggande arbete och omfördelning av resurser.

Jämställdhets analys

En majoritet av omsorgstagarna inom stadens äldreomsorg är kvinnor vilket kan förklaras med att kvinnor generellt har en högre medellivslängd än män. Då mäns medellivslängd nu ökar leder det sannolikt till ett ökat sammanboende på sikt. I och med att par ofta har mindre omsorg än ensamboende, och att fler kvinnor än män utför anhöriginnsatser, är det ur ett jämställdhetsperspektiv viktigt att staden uppmärksammar och möter upp behoven av anhörigstöd.

Hemtjänst

Staden driver sedan flera år tillbaka ett utvecklingsarbete för att anpassa hemtjänsten utifrån pågående och kommande strukturella förändringar. För att få en sammantagen bild över utvecklingen inom hemtjänsten behöver en kartläggning göras av genomförda och pågående utvecklingsarbeten. Kartläggningen kan sedan ligga till grund för det fortsatta

utvecklingsarbetet och revideras årligen. Äldreförvaltningen kommer i utvecklingsarbetet att särskilt lyfta fram satsningar på ett aktivt och ansvarstagande ledarskap och en förbättrad arbetsmiljö inom hemtjänsten. Arbetsmiljön påverkas i hög grad av närheten till ledningen, förtroende samt eget handlingsutrymme. Kvalitetsobservationer inom hemtjänsten har visat att en arbetsledning som är tillgänglig, kompetent och engagerad i verksamheten har stor betydelse för arbetsmiljön. Ett närvarande och delaktigt ledarskap ger förutsättningar att stödja medarbetare, ge feedback i det dagliga arbetet, samt att leda och organisera arbetet.

Rekryteringsbehovet inom äldreomsorgen kommer att öka i takt med det ökade behovet av äldreomsorg. För att klara rekryteringsbehovet behöver staden vara en attraktiv arbetsgivare och där spelar arbetsmiljön en viktig roll. Under 2021 ska äldreförvaltningen göra en översyn av arbetsmiljön inom hemtjänsten. Framöver är det angeläget att arbetsmiljön inom hemtjänsten kontinuerligt följs upp för att nödvändiga åtgärder och satsningar ska kunna vidtas.

Arbetet inom hemtjänsten är många gånger mångfacetterat och krävande och det är många faktorer som påverkar arbetsmiljön inom hemtjänsten. Att få stöd i sitt arbete och regelbunden kompetensutveckling är därför en nödvändighet för såväl en bra arbetsmiljö som att ha rätt förutsättningar för att utföra arbetet. Schemalagd reflektion för personalen inom hemtjänsten är en viktig del i kompetensutvecklingen och har visat sig ge positiva effekter på såväl personalens arbetsmiljö som verksamhetens kvalitet. Det är därför angeläget att äldreförvaltningen fortsätter stödja stadsdelsförvaltningarna i detta arbete.

Tillståndsplikt hemtjänst

Trots införande av tillståndsplikt för hemtjänsten har äldreförvaltningen under året avslagit flera ansökningar som har fått tillstånd från Inspektionen för vård och Omsorg (IVO) om att bedriva hemtjänst. Äldreförvaltningens bedömning är att detta framförallt beror på att IVO vid sin tillståndsprövning inte prövar den så kallade föreståndaren som ska vara ansvarig för dagliga driften. När det gäller vissa verksamheter som exempelvis vård- och omsorgsboende och dagverksamhet finns särskilda krav i lag, förordning eller föreskrift på föreståndarens kompetens. För hemtjänsten finns inte motsvarande stöd och därmed görs ingen prövning av föreståndaren. Det är fortsatt viktigt att krav ställs på kompetensen hos den som är ansvarig för den dagliga driften för att kunna tillskapa en hög kvalitet inom hemtjänsten.

Särskilt boende

Antalet personer med behov av heldygnsomsorg på vård- och omsorgsboende kommer inom den närmaste tioårsperioden att öka med cirka 1 480 personer jämfört med idag. Utöver planeringen för nyproduktion, som pågår inom ramen för den stadsövergripande boendepaneringen, kommer den ökade efterfrågan att ställa krav på verksamheternas innehåll och förmåga att möta nya utmaningar. Det är därför angeläget att säkerställa att personalen har kompetens för att kunna möta kommande behov av en mer kvalificerad vård och omsorg på vård- och omsorgsboende.

Den demografiska utvecklingen av de utrikes födda äldre behöver följas för att kunna möta en ökad efterfrågan av språkliga och kulturella vård- och omsorgsboenden.

Äldreförvaltningen har tidigare utrett förutsättningarna för ett vård- och omsorgsboende för äldre döva och dövblinda och på sikt kan en teckenspråkig inriktning behövas. Initialt finns behov av att inrätta en uppsökande funktion för att nå denna målgrupp.

Äldreförvaltningen noterar ett ökat behov av nya inriktningar inom särskilda boenden. Utöver språkliga inriktningar påtalar stadsdelsförvaltningarna behovet av inriktning mot äldre med socialpsykiatrisk problematik med eller utan missbruk. Exempel är äldre som bor i ordinärt boende med boendestöd och behöver allt mer insatser samt äldre som lever i hemlöshet. För dessa målgrupper behövs boenden med särskilt stöd. För att säkra boendesituationen för dessa personer behövs en inventering av stödbehovet och vilka kompetenser som behövs samt vilka möjliga boendeformer av varaktig karaktär som finns eller behöver tillskapas.

Uppdragsbeskrivning för insatstypen servicehus

Insatsen servicehus ingår i kategorin särskilt boende och drivs enbart i kommunal regi. Servicehus behöver precis som andra insatstyper inom äldreomsorgen ett tydligt syfte och mål med verksamheten som riktmärken i det systematiska utvecklingsarbetet mot en säker och trygg äldreomsorg av god kvalitet. Det är därför angeläget att även servicehus omfattas av en uppdragsbeskrivning, som är fastställd av kommunfullmäktige, där mål och krav med insatsen finns specificerade.

Nya förutsättningar med ny socialtjänstlag

I förslaget till en ny socialtjänstlag som föreslås träda i kraft i januari 2023 föreslås en del förändringar som kommer att påverka äldreomsorgen. Äldreomsorgen bör bland annat förbereda sig på en omställning mot en förebyggande och lättillgänglig socialtjänst. I utredningen framgår att det förebyggande perspektivet ska genomsyra hela socialtjänstens verksamhetsområde på samtliga nivåer; samhälls-, grupp- och individnivå. Vidare förväntas en lättillgänglig socialtjänst göra det enkelt för människor att få information om verksamheten. Ett förenklat beslutsförfarande föreslås även bli möjligt för flera områden inom socialtjänsten. För att hålla en god kvalitet inom socialtjänsten framhåller utredningen även en utveckling mot en kunskapsbaserad socialtjänst, vilket innebär att socialtjänstens verksamheter ska bygga sin verksamhet på bästa tillgängliga kunskap. Äldreomsorgen bör därför förbereda sig på att verksamheten alltmer behöver genomsyras av vetenskap och beprövad erfarenhet. Även uppföljning förväntas bli mer centralt framöver genom att kvaliteten i verksamheten systematiskt och fortlöpande ska följas upp, utvecklas och säkras. Forskning bidrar redan idag med kunskap för utveckling inom äldreomsorgens verksamheter, bland annat inom psykisk ohälsa och riskgrupper för suicidhandlingar.

Utredning om äldreomsorgslag

Utredningen om en ny socialtjänstlag hade i uppdrag att se över och analysera om en särreglering av äldreomsorgen är motiverad. Utredningen fann inte att detta var motiverat utifrån givna förutsättningar för utredningen. Regeringen har därefter tillsatt en särskild utredare med uppdrag att föreslå en äldreomsorgslag. Syftet är att långsiktigt stärka förutsättningarna för äldreomsorgen samt tydliggöra dess uppdrag och innehåll. Uppdraget ska redovisas senast den 30 juni 2022. Beroende på uppdragets utgång kan äldreomsorgen komma att stå inför stora förändringar de kommande åren.

Lämpliga bostäder

Många äldre bor i otillgängliga fastigheter vilket kan försvåra möjligheten att klara sig själv och som ger ett ökat behov av insatser från äldreomsorgen. Det behövs en tidig planering kring det framtida boendet för att äldre ska kunna ha ett fortsatt självständigt liv.

Utöver information om tekniska och digitala lösningar som underlättar är information om

tillgängliga boenden på den ordinarie bostadsmarknaden av stor vikt. Ett ökat antal seniorlägenheter kan bidra till ett minskat behov av hemtjänst, skjuta upp behovet av vård- och omsorgsboende samt bidra till en ökad rörlighet inom bostadsmarknaden. Micasa har tagit fram en plan för utbyggnad av seniorboenden med hyresrätt. Detta förutsätter att stadens seniorlägenheter som boendeform svarar upp mot efterfrågade behov gällande tillgänglighet, trygghet och gemenskap samt har en hyressättning som målgruppen kan klara. Privata och idéburna aktörers initiativ bör stimuleras för att uppnå en mångfald av boendeformer som kan attrahera olika målgrupper. Äldreförvaltningen har inrättat funktionen etableringslots för att stödja och informera externa aktörer som vill utföra verksamhet eller bygga samhällsfastigheter inom äldreomsorgen.

Flera av de äldre som söker seniorlägenhet via Micasas särskilda förmedlingsregler har hög ålder och stort hjälpbehov vilket leder till ökade förväntningar på Micasas seniorboenden. En närmare uppföljning av hur seniorbostäderna behöver utvecklas för att motsvara förväntningarna från de som vill flytta dit behövs därför.

De äldres perspektiv och åsikter viktiga i kvalitetsutvecklingen

Kvalitetsuppföljning på individnivå är ett av de viktigaste verktygen för att fånga upp de äldres åsikter och perspektiv på hur de upplever äldreomsorgen. Resultaten används som en del i stadens uppföljningsmodell för systematisk kvalitetsutveckling. Arbetet med kvalitetsuppföljning på individnivå behöver fortgå i högre utsträckning för att få ett säkrare underlag i utvecklingsarbetet inom äldreomsorgen.

En äldreomsorg för allas individuella behov och förutsättningar

Alla äldre har rätt till en trygg ålderdom och ett respektfullt bemötande. För att tillhandahålla insatser, rådgivning, stöd eller annan hjälp av god kvalitet behöver äldre bemötas på ett respektfullt sätt utifrån sina förutsättningar och behov. Äldreomsorgen ska verka för att alla människor ska kunna forma sina liv som individer. Personer som till exempel varit öppna med sin sexuella läggning ska kunna vara det även den dagen då vederbörande behöver äldreomsorg. Äldreomsorgens verksamheter ska utgå från äldreomsorgens värdegrund i syfte att förebygga diskriminering, kränkande beteende och skapa trygghet.

Jämlikhet och jämställdhet inom äldreomsorgen

I utredningen om en ny socialtjänstlag föreslås att socialtjänstlagens nuvarande målbestämmelse om att vara jämlik, det vill säga rättvisa villkor mellan individer och grupper i samhället, ska kompletteras med att den även ska främja jämställda levnadsvillkor avseende förhållandet mellan könen. I samband med denna förändring finns det ett behov av att se över hur äldreomsorgens verksamheter kan utvecklas för att kunna erbjuda både en jämlik och jämställd äldreomsorg.

Våld i nära relation

Våld i nära relationer är ett allvarligt samhällsproblem. För den som utsätts är det ett hälsoproblem med fysiska och psykiska konsekvenser. Våld är också ett jämställdhetsproblem som hindrar de våldsutsatta från att få sina mänskliga rättigheter och friheter tillgodosedda. Regeringen har beslutat om lagrådsremissen *Förebyggande av våld i nära relationer*. I denna föreslås att ändringar ska göras i socialtjänstlagen om kommunernas uppgift vad gäller våld i nära relation. Det föreslås även ändringar i offentlighets- och sekretesslagen för att socialtjänsten och hälso- och sjukvården under vissa förutsättningar ska kunna bryta sekretess

för att lämna uppgifter som rör en enskild eller en närstående till polismyndigheten. Äldreomsorgen behöver göra sig väl förtrogen med dessa lagändringar och se över vad ändringar innebär för verksamheten.

Hög ålder medför ofta ett ökat beroende av omgivningen och är identifierat som en riskfaktor för att utsättas för våld. Utöver fysiskt och psykiskt våld är även ekonomiskt våld och försummelse vanligt bland våldsutsatta äldre. Äldreomsorgens verksamheter behöver fortsätta arbetet med att förebygga och upptäcka våld i nära relationer. Hur äldreomsorgens andra delar av socialtjänstens insatser kan samordnas för att möta äldres behov, både som våldsutsatt och våldsutövare behöver utvecklas för att upptäcka och förebygga våld i nära relationer.

Äldres psykiska hälsa och välmående

Äldre med nedsatt fysisk funktionsförmåga uppger oftare att de har ett nedsatt psykiskt välbefinnande jämfört med personer med normal funktionsförmåga. En faktor som har stor inverkan på den psykiska hälsan är också social isolering och ofrivillig ensamhet. Stiftelsen Äldrecentrum genomförde 2019 en studie bland äldre som visade att en av fyra personer uppgav att de besvärades av ensamhet en eller flera gånger i månaden. Sex procent svarade att de besvärades dagligen eller flera gånger i veckan. Var femte person önskade hjälp att bryta sin ensamhet. De som skattade sin hälsa som dålig uppgav också i högre grad att de besvärades av ensamhet. Många äldre uppger att de har problem med sömnen och besväras av oro och ångest. Det är faktorer som ökar risken för suicid bland äldre.

Suicid bland äldre

Suicid är ett folkhälsoproblem som förutom förlust av människoliv kan leda till omfattande psykiskt lidande och försämrad hälsa hos anhöriga och närstående. Statistik och forskning visar att suicidtalerna är höga hos den äldre befolkningen. Det är därför angeläget att äldreomsorgens verksamheter arbetar med suicidprevention. Äldreförvaltningen har under hösten 2020 tagit fram en handlingsplan för suicidprevention inom äldreomsorgen som sträcker sig över fyra år. Handlingsplanen riktar sig till alla som arbetar inom äldreomsorgen i Stockholms stad och är ett stöd för verksamheterna i deras planering av det suicidpreventiva arbetet. För att säkerställa att handlingsplanen för suicidprevention används är det viktigt att arbeta med implementering av handlingsplanen och äldreförvaltningen bör ha ett samordnande ansvar för att stödja verksamheterna och följa upp användandet av handlingsplanen.

Förebygga psykisk ohälsa och utveckling av insatser och stöd

Nästan en fjärdedel av befolkningen är över 65 år och i gruppen inryms många olika behov. Då äldre inte är en homogen grupp behöver stadens äldreomsorg vara uppmärksam på hur biståndsbedömda och icke biståndsbedömda insatser kan utvecklas för att kunna möta individens behov av stöd och hjälp, en personcentrerad omsorg. Det är angeläget att kunskapen om stöd till äldre med psykisk ohälsa, missbruksproblematik, hemlöshet eller våld i nära relation ökar inom äldreomsorgens verksamheter. För att individer ska få rätt stöd och insatser utifrån individuella behov ålder behöver den interna samverkan stärkas, bland annat genom ökad samhandläggning med socialtjänstens övriga områden.

Personligt ombud är relativt okänt bland äldre och inom stadens äldreomsorg men kunskapen har ökat under senare tid. Som en konsekvens av den ökade kunskapen och coronapandemin förväntas fler behöva kontakt med ett personligt ombud. Detta innebär att den redan nu belastade verksamheten med personligt ombud behöver förstärkas. Tjänsterna för personligt

ombud i Stockholms stad finansieras delvis genom statsbidrag och delvis genom stadens budget för socialtjänstens socialpsykiatri.

Stöd till anhöriga

Anhörigperspektivet i Stockholms stad ska genomsyra alla verksamheter och yrkesgrupper som möter anhöriga. Syftet är att stadens socialtjänst ska verka för att anhöriga har en bra livssituation, en god fysisk och psykisk hälsa och får likvärdiga insatser oavsett var i staden de bor. Många anhöriga som vårdar en närstående riskerar att drabbas av fysisk och psykisk ohälsa, sämre ekonomi, social isolering och försämrad livskvalité. En viktig uppgift för äldreomsorgen är att tillhandahålla stöd och avlastning till dem som vårdar en närstående.

I programmet för stöd till anhöriga 2021-2024 lyfts en så kallad ”anhörigportal” fram. Den ska finnas på stadens hemsida med samlad information om stöd till anhöriga. En digital plattform som är anpassad för målgruppen och som även möjliggör kommunikation med anhöriga skulle underlätta arbetet med att sprida information om vilka insatser staden har att erbjuda anhöriga.

Korttidsboende som avlastning för anhöriga är en särskilt angelägen uppgift för staden. För att avlastningen ska få avsedd effekt behöver den som vårdar en närstående känna sig trygg med att lämna över ansvaret för den närstående till korttidsboendet. Mot bakgrund av uppföljningar inom stadens korttidsboenden ser förvaltningen att det finns ett behov av att utveckla verksamheternas kommunikation och dialog med anhöriga samt det sociala innehållet i verksamheten. Dagverksamhet är också en viktig insats för att avlasta anhöriga. För att på bästa sätt tillgodose närståendes och anhörigas behov behöver de biståndsbedömda insatserna avlastning och dagverksamhet följas upp och utvecklas.

Förutsättningar att tillämpa ett närvarande och delaktigt ledarskap

Ett närvarande och delaktigt ledarskap ger förutsättningar att planera, leda och organisera verksamheten samt att stödja medarbetare i det dagliga arbetet. Uppföljningar har också visat att ett närvarande och delaktigt ledarskap har en avgörande roll i att säkerställa förutsättningar för en trygg och säker omsorg. I medarbetarundersökningen 2020 fick de frågor som var relaterade till ledarskapet lägst resultat. Dessa frågor handlar om närmaste chef visar uppskattning för arbetsinsatser, visar förtroende för medarbetare samt ger personalen förutsättningar att ta ansvar i sitt arbete. Resultaten indikerar att det närvarande och delaktiga ledarskapet inom äldreomsorgen brister. De kommande åren behöver äldreomsorgen därför rusta för att skapa rätt förutsättningar för cheferna för att både kunna attrahera nya medarbetare och behålla kompetenta chefer och medarbetare. Det är angeläget att kartlägga vilka förutsättningar cheferna har för att kunna tillämpa ett närvarande och delaktigt ledarskap. Vilka stödfunktioner som cheferna behöver samt hur många medarbetare det är rimligt att vara chef för behöver utredas.

IBIC i förhållande till modernisering av sociala system

Frågan om ett eventuellt införande av Socialstyrelsens modell ”Individens behov i centrum” (IBIC) har under de senaste åren ingått som en del av projektet modernisering av sociala system. Det har nyligen beslutats om en ny inriktning som innebär att ett nytt system inte ska utvecklas utan att modernisering istället ska ske av stadens nuvarande sociala system. Mot denna bakgrund behöver frågan om ett eventuellt införande av IBIC inom stadens äldreomsorg belysas utifrån dessa nya förutsättningar.

När ett införande av IBIC var kopplat till utvecklingen av ett helt nytt verksamhetssystem med metodstöd för både beställare och utförare var IBIC ett självklart alternativ. När inriktningen nu handlar om att fortsätta att utveckla/modernisera stadens nuvarande sociala system är ett införande av IBIC inte lika självklart då ett införande av IBIC skulle innebära ett omfattande utvecklingsarbete av stadens sociala system.

Ett införande av IBIC skulle innebära både för- och nackdelar. Utvärderingar av IBIC pekar inte entydigt mot att de tänkta fördelarna verkligen leder till önskade effekter. Utvärderingar av modellen har också funnit att den är mycket komplex samt att ett införande skulle kräva stora arbetsinsatser, även i mindre kommuner. För stadens del skulle ett införande av IBIC innebära ett flerårigt projekt där en hel del resurser behöver avsättas.

Ett alternativ till att införa IBIC skulle kunna vara att utveckla stadens nuvarande ”Kartläggnings- och bedömningsinstrument” som sedan 2010 används vid biståndsbedömning inom äldreomsorgen. Parallellt med detta behöver möjligheten att ta ut mer detaljerad statistik från verksamhetssystemet för olika former av beviljade insatser och behovsfaktorer utvecklas.

Samverkan med Region Stockholm - Överenskommelsen God och nära vård

Covid-19 pandemin har belyst vikten av god samverkan mellan den kommunala hälso- och sjukvården och regionen. Samverkan med regionen har under året stärkts och utvecklats men det finns ett fortsatt behov av dialog med regionen för att kunna tillförsäkra en trygg och säker vård och omsorg för de enskilda. En central del i samverkan är att Region Stockholm och kommunerna i länet har en gemensam målbild för omställningen till en Nära vård. För att samverkan ska kunna fungera optimalt behöver staden se över egna samverkansforum för att tydliggöra ansvar och förbereda sig i omställningen till Nära vård.

Utskrivningsprocessen (LUS) och det nya systemstödet LifeCare som stödjer processen för utskrivningsklara patienter från slutet hälso- och sjukvård ska under de kommande åren implementeras, kontinuerligt följas upp och sedan utvärderas. Dessutom behöver utskrivningsprocessen utvecklas och stärkas i samverkan med berörda parter inom Region Stockholm.

Hälso- och sjukvård

I takt med att de som flyttar in på särskilt boende är allt äldre med omfattande behov av sjukvårdsinsatser ställs högre krav på kompetensen hos personalen på boendet. Det finns därmed ett fortsatt behov av att följa upp och kvalitetssäkra kompetens på särskilda boenden för att kunna vårda personer med omfattande behov som kräver kvalificerad hälso- och sjukvård.

Utifrån erfarenheter från det gångna året med coronapandemin har det framkommit behov av att se över ansvarsfördelning, bemanning och beredskap avseende legitimerad personal inom äldreomsorgen. I det nya förfrågningsunderlaget enligt LOV för enstaka plats inom vård- och omsorgsboende finns ett nytt krav om att aktuell organisering och tillgång av sjuksköterska under jourtid kontinuerligt kan behöva ses över och anpassas utifrån de enskildas aktuella behov. Detta för att de enskilda alltid ska tillförsäkras nödvändig tillsyn och säkerhet såväl beträffande hälso- och sjukvård som personlig omvårdnad alla tider på dygnet. Det är angeläget att verksamheterna får stöttning i arbetet med att kontinuerligt säkerställa att bemanningen är tillräcklig utifrån de enskildes behov samt att staden följer upp följsamheten av de nya kraven.

Introduktion och kontinuerlig kompetensutveckling bör erbjudas samtliga sjuksköterskor inom Stockholms stad för att säkerställa kompetensen. Dessutom bör överenskommelsen med läkarorganisationerna ses över avseende tillgänglighet och fysiska besök av läkare i stadens vård- och omsorgsboenden.

Trots att uppföljningar inom Stockholms stad under flera år visat utmaningar avseende kunskap och tillämpning av basala hygienrutiner har det vid uppföljningar under året framkommit att dessa brister kvarstår på många håll. Det finns således ett fortsatt behov av ökad kunskap och implementering av basala hygienrutiner. Samtliga verksamheter inom äldreomsorgen behöver säkerställa att det finns kunskap och förutsättningar att arbeta utifrån riktlinjer för basala hygienrutiner, både i ordinarie arbete men också vid en eventuell kris.

Gemensamt journalsystem för en trygg och säker vård

Att kunna följa vården och omsorgen i såväl läkarens, den legitimerade personalen och omvårdnadspersonalens dokumentation är viktigt för att kunna tillförsäkra en trygg och säker vård och omsorg. Staden bör därför tillsammans med Region Stockholm utreda möjligheten till ett sammanhållet journalsystem mellan legitimerad personal på vård- och omsorgsboende, ansvarig läkares medicinska dokumentation samt till omvårdnadspersonalens sociala dokumentation. Genom en sammanhållen journalföring ökar möjligheten för att kunna tillgodose behovet av en personcentrerad och sammanhållen vård- och omsorg av god kvalitet för den enskilde samt ett fungerande teamarbete.

Nationella minoriteter

I år har äldrenämnden budgetuppdrag om bland annat att ta fram en plan, där behov finns, för att säkerställa äldreomsorg för förvaltningsområdet finska, meänkieli och samiska samt att utreda efterfrågan av äldreomsorg för den judiska och romska minoriteten. Staden skulle även behöva en plan för hur de äldres behov av att behålla sin kulturella identitet kan tillgodoses inom äldreomsorgen när det gäller både den romska och judiska minoriteten. Inom ramen för stadens strategi för romsk inkludering behöver äldreomsorgen bli mer tillgänglig för romer och utgå från målgruppens särskilda behov. Som ett led i detta arbete kan staden behöva äldreomsorgslotsar med kompetens i romsk kultur som äldre romer känner tillit och förtroende för. Det behövs även fortsatta informationssatsningar om nationella minoriteters rättigheter, riktat både för minoriteterna och för äldreomsorgens medarbetare, samt en strategi för att rekrytera personal med rätt språk- och kulturkompetens till myndighetsutövning och till utförarverksamheter.

Erfarenhet från pandemin inför 2022-2024

Sedan lång tid har kris- och beredskapsplaneringen utgått från att en önskad händelse är lokal och kan hanteras lokalt med stöd från omgivningen som inte omedelbart påverkas. Pandemin har visat på behov av planering och övning av händelser som påverkar större delar av samhället. Äldreförvaltningen ser ett behov av mer gemensam planering inom staden, men också med andra aktörer, bland andra Region Stockholm och länsstyrelsen. Planeringen kan med fördel ske inom ramen för den påbörjade totalförsvarsplaneringen. Viktiga lärdomar från arbetet med pandemin ska tas tillvara.

Utbildning och kompetensförsörjning

Kompetensutveckling för medarbetare inom äldreomsorgen

Ett sätt att möta behov av kvalitetsutveckling i verksamheterna är att erbjuda medarbetarna

utbildning. Den individuella kompetensen är viktig men lärandet behöver också omsättas till praktiskt kunnande i verksamheten. Genom att tillämpa verksamhetsförlagd utbildning kan arbetet med att implementera nya kunskaper ske parallellt i verksamheten. Medarbetare kan också tillföra viktiga perspektiv på hur det vardagliga arbetet fungerar och bli bättre i verksamheten. En ökad delaktighet skapar större förståelse för olika moment som ingår i arbetsuppgifterna som exempelvis dokumentation. Forskning visar att de flesta förändringsförsök misslyckas om medarbetarna inte står bakom dem. Det är därför prioriterat att satsa på verksamhetsförlagda utbildningar för att skapa en lärande organisation.

Kompetensförsörjning

Det framtida rekryteringsbehovet inom äldreomsorgen är stort och staden behöver vara en attraktiv arbetsgivare där arbetsmiljön är god och där medarbetarna trivs och vill stanna.

Kompetensförsörjningen är en stor fråga för framtidens äldreomsorg. Med en ökande andel äldre och en minskande andel befolkning i yrkesför ålder kommer behovet av medarbetare till äldreomsorgen att öka. Med fler äldre ökar även behovet av specialiserad geriatrisk kompetens med kvalificerad omvårdnad. Därför bör alla enheter säkerställa att medarbetarna har rätt kompetens för arbetet.

Förvaltningen kommer fortsätta samarbetet med arbetsmarknadsförvaltningen och arbetsförmedlingen med att hitta gemensamma nämnare vad gäller arbetssätt och projekt för att kunna rekrytera kompetenta medarbetare i framtiden. Äldreförvaltningen kommer även fortsätta samarbetet med stadsledningskontoret och stadsdelsförvaltningarna för att hitta möjligheter att rekrytera nya medarbetare. De medarbetare som redan är anställda måste ges rätt förutsättningar för kompetensutveckling och möjlighet att utvecklas så att de stannar kvar inom äldreomsorgen. Det är därför viktigt att staden satsar på alternativa och flexibla utbildningsformer så att medarbetarna får ökade möjligheter att tillgodogöra sig utbildning. Det kan handla om arbetsplatslärande genom digitala utbildningar och eller digitala hjälpmedel som exempelvis program för översättning och språkinläring.

Arbetet inom äldreomsorgen är komplext och krävande och det är viktigt att medarbetarna erbjuds stöd och regelbunden kompetensutveckling. Det ska tydligt framgå vilka krav på utbildning som krävs för de olika arbetsuppgifterna i äldreomsorgen genom gemensamma kompetenstrappor.

Myndighetsutövning

För att möta nya krav och omständigheter inom myndighetsutövningen krävs kontinuerlig kompetensutveckling för biståndshandläggare och deras chefer, bland annat utifrån lagstiftning, stadens riktlinjer för handläggning inom socialtjänstens äldreomsorg, sårbara grupper och nya möjligheter genom välfärdsteknik. Nya arbetssätt behöver utvecklas och utvärderas och befintliga arbetssätt behöver utvärderas och eventuellt förnyas för att myndighetsutövningen i staden ska hålla en god kvalitet. I takt med förändringarna genom en ny socialtjänstlag eller en eventuell äldreomsorgslag kan biståndshandläggarens roll komma att förändras.

Under en tid har personalomsättningen bland biståndshandläggare och socialsekreterare varit hög. Staden har därför sedan 2015 arbetat med stöd av en handlingsplan för att förbättra arbetssituationen för handläggarna samt öka likställigheten i staden. Arbetet med att förbättra arbetssituationen inom myndighetsutövningen planeras att fortsätta fram till 2022.

Behovet av att satsa på biståndshandläggarna inom äldreomsorgen förväntas vara fortsatt stort inte minst då vi har en åldrande befolkning och en målgrupp som inte är homogen. Biståndshandläggaren möter individer med behov av stöd och insatser från olika enheter inom socialtjänsten och behöver därför ha en vid kunskap även inom andra områden.

Metodutveckling inom demensområdet

Arbetet med att metodutveckla demensomsorgen behöver pågå ständigt för att uppnå målen i de nationella styrdokumenten. Därför behöver Stjärnmärkning och Silviahems-certifiering vara möjligt för äldreomsorgens verksamheter. Registret för Beteendemässiga och Psykiska Symtom vid Demens (BPSD) är också en viktig del av kvalitetsarbetet då det medför ett strukturerat arbetssätt, utveckling av personcentrerad vård och omsorg samt att resultat kan följas genom uppföljning och statistik. Det är också viktigt att staden fortsätter satsa på Silviautbildningarna (undersköterska, sjuksköterska, fysioterapeut och arbetsterapeut) samt Sophiahemmets kurs för biståndshandläggare som en del i att kunna möta framtidens utmaningar med äldre demenssjuka personer i verksamheten.

Språkstödande insatser

Det språkstödande arbetet i verksamheterna fortsätter med verksamhetsförlagt stöd av lärare i språk och vård. Undervisningen kombineras med lärare på plats i verksamheten och med digitala träffar där de som behöver får individuellt stöd. Chefen och medarbetargruppen får genom satsningen kunskap om hur arbetsplatsen kan arbeta mer språkstödande och lärande. Förvaltningen fortsätter satsningarna på språkombudsutbildningar och fortbildning för chefer och språkombud om språkstödande arbetssätt.

I och med att skolverket höjt rekommendationen för språkkunskapen i yrkespaketet till vårdbiträde och undersköterska kommer lägsta nivån på svenska ökas för vårdbiträden och undersköterskor från grundskolenivå till gymnasial nivå motsvarande svenska 1 eller Svenska som andraspråk 1

Grundutbildningar

Så länge den statliga satsningen på Äldreomsorgslyftet pågår kommer utbildningarna till vårdbiträde och undersköterska hänvisas till den regionala vuxenutbildningen och med satsningen kan verksamheterna söka medel för medarbetarnas personalkostnader under utbildningstiden. Äldreomsorgslyftet inkluderar även stöd för de medarbetare som har svenska som andraspråk och som behöver extra stöd i svenska under vårdutbildningen. När Äldreomsorgslyftet avslutas bör förvaltningen återgå till att erbjuda grundutbildningar till vårdbiträden och undersköterska.

Förberedelse inför införandet av skyddad yrkestitel bör initieras genom att stärka medarbetarnas grundutbildning med kompletteringskurser för vårdbiträden som behöver läsa upp sina betyg från 600 gymnasiepoäng till 800 gymnasiepoäng och för undersköterskor som behöver höja sina gymnasiepoäng för att kunna ansöka om skyddad yrkestitel.

Påbyggnadsutbildning

Förvaltningen kommer att fortsätta erbjuda påbyggnadskurser till undersköterskor i två steg på gymnasial nivå. Dessa steg kan också utgöra en möjlighet för undersköterskor som har för få poäng för att kunna ansöka om skyddad yrkestitel att få sina betyg till en godkänd nivå.

Den åldrande befolkningen ställer krav på att medarbetarna har specialistkunskap i

kvalificerad omvårdnad och hälso- och sjukvård. Därför behöver staden satsa på specialistutbildning för undersköterskor på yrkeshögskolenivå och högskolenivå som till exempel utbildning till Valfärdstekniker och Silviasysterutbildning.

Utöver grundutbildningarna ser äldreförvaltningen framtida behov av att erbjuda utbildning för undersköterskor i välfärdsteknik, psykiatri, geriatrisk funktionsnedsättning, rehabilitering i hemmiljö och gerontologi. Även grundläggande utbildning inom området mat och måltider samt nutrition behöver kunna erbjudas.

Legitimerad personal

Introduktion och kontinuerlig kompetensutveckling bör erbjudas all legitimerad personal. Staden bör fortsätta samarbetet med högskolorna och koppla fler forskningsprojekt till enheterna samt öka möjligheterna för studenter att komma ut i verksamhetsförlagt lärande.

Kompetensutveckling för chefer

Chefssatsningen med introduktionsutbildning för chefer och traineeprogram fortsätter. Äldreomsorgen behöver fortsätta arbeta med personalstrategiska avdelningen och stadsdelsförvaltningarna för att skapa rätt förutsättningar för att attrahera och behålla för kompetenta verksamhetsnära ledare. Förvaltningens uppföljningar och inspektioner har visat att chefer inom äldreomsorgen behöver kompetensutveckling i arbetet med att systematiskt planera, leda och utveckla verksamheterna samt att leda en verksamhet i förändring.

Värdegrundsarbete

Värdegrunden för äldreomsorgen ska utgöra grunden i verksamheterna och därför ska förvaltningen genomföra insatser för att påminna om och förankra värdegrunden. Äldreförvaltningen ska erbjuda kontinuerliga kurser till värdegrundsledare samt ta fram material som underlättar för arbetsplatserna att arbeta konkret med värdegrunden.

Akademiska noder

Äldreförvaltningen fortsätter samarbetet med stadens högskolor i syfte att främja verksamhetsutveckling, forskning, innovation och akademisk utbildning inom äldreomsorgen. En viktig del i samarbetet rör verksamhetsförlagd utbildning för studenter. Staden bör ta en aktiv roll för att attrahera fler studenter till verksamheten och arbeta aktivt med högskolorna för att visa på möjligheterna till ett framtida utvecklande arbete i äldreomsorgen. Men även att hitta modeller för hur enheterna kan använda studenternas erfarenheter och kunskap i verksamheten för att utveckla verksamheten. Förvaltningen kommer fortsätta att arbeta för att utöka antalet akademiska noder inom äldreomsorgen.

Förebyggande arbete

Hälsoåtgärder i samverkan med idrottsnämnden

Detta utvecklingsarbete som sker inom stadens förebyggande enheter bör fortsätta men också breddas för att kunna ges på individnivå samt utvecklas vad gäller utbud, innehåll och upplägg.

Utveckla aktivitetscenter/träffpunkter/sociala mötesplatser

Förvaltningen ser behov av att fortsätta arbetet med kompetensutveckling och erfarenhetsutbyte mellan verksamheterna samt att utöka samverkan med ideella sektorn. Fokus är att öka mångfald och utbud för att nå fler äldre och nya målgrupper.

Stärka det förebyggande och rehabiliterande arbetet

Förvaltningen ska fortsätta med utbildningar för medarbetare i förebyggande och rehabiliterande förhållningssätt samt att stödja enheterna för att ta fram fungerande rutiner för sociala aktiviteter och samvaro. För att det ska vara ett naturligt arbetssätt på arbetsplatserna behöver nyckelpersoner som har fördjupad kunskap inom ämnet finnas tillgängliga och som regelbundet kan utbilda och handleda personal.

Ofrivillig ensamhet och social isolering

Det uppsökande arbetet behöver utvecklas så att äldre som är ofrivilligt ensamma och isolerade kan fångas upp och erbjudas individuella insatser eller ett socialt sammanhang. Frågan är extra viktig i sviterna av pandemin. Förvaltningen behöver fortsätta med arbetet för att stödja stadsdelsförvaltningarna för att få ett tillgängligt och brett kulturutbud för de äldre i syfte att motverka ofrivillig ensamhet.

Utveckla ungdomsbesöken

Ungdomsbesöken bör utvecklas för att även kunna erbjudas på servicehus och andra mötesplatser där personal finns under helgerna. Det innebär en möjlighet för staden att rekrytera framtida medarbetare och är ett positivt inslag för de äldre.

Multiprofessionellt arbetssätt inom hemtjänst och beställarenheter

Förvaltningen bör fortsätta att utveckla specialiserade hemtjänstgrupper och multiprofessionellt arbetssätt inom beställarenheterna genom att öka kunskapen om demenssjukdom och utveckla nya former av samverkan såväl inom och mellan stadsdelsförvaltningarna som med Region Stockholm.

Mat och måltider

Mat, dryck och måltider tillhör livets glädjeämnen och har en stor betydelse för både hälsan och livskvalitet. Genom att få uppleva matglädje genom gemenskap dofter, utseende, variation och olika smaker kan det bidra till en god hälsa och leda till ökat välbefinnande

För att hålla e-tjänsten Hållbar hälsa aktuell behövs kontinuerliga uppdateringar. Insatserna som genomförts genom Matlyftet bör stödjas för att gå över i ordinarie verksamhet.

Den webbaserade utbildningen för vård- och omsorgspersonal inom äldreomsorgen behöver kombineras med fysiska träffar och återkommande föreläsningar för att möjliggöra ett gemensamt synsätt och utveckling på arbetsplatsen.

Mat och måltider och rörelse är några komponenter som bidrar till bättre hälsa. Genom att stödja de förebyggande enheterna i sitt arbete kan hälsan förbättras hos stadens seniorer och förekomsten av undernäring och fallolyckor kan minskas.

Digitalisering och välfärdsteknik

Äldreförvaltningen har i uppdrag att leda utvecklingen och digitaliseringen av äldreomsorgen. De närmaste årens prioriteringar kommer att vara moderniseringen av sociala system, smarta läs, digitala inköp, digital tillsyn samt trygghets- och självständighetsskapande teknik och insatser.

Ansvar för utveckling av digitala och andra välfärdstekniska lösningar fördelas mellan olika aktörer inom staden. Äldreförvaltningen samverkar med stadsdelsförvaltningar, bostadsbolag,

stadsledningskontoret och bolag som ansvarar för infrastruktur i form av fiber och annan överföringsteknik för att lösa frågorna kring digitalisering inom äldreomsorgen. Förvaltningen ser behov av ett verksamhetsnära stöd för utveckling och implementering av välfärdsteknik inom stadsdelsförvaltningarna de kommande åren.

Socialtjänsten och hälso- och sjukvården är välfärdsområden där digitalisering innebär stora möjligheter att göra direkt skillnad för den enskilde medborgaren genom ökad trygghet, självständighet och meningsfullhet. Teknik kan bidra till att fördröja behovet av äldreomsorg och att öka självständigheten för personer med insatser i hemmet. Välfärdstekniska tjänster som syftar till att öka meningsfullheten erbjuds idag inom äldreomsorgen och är en del av verksamhetsutvecklingen. Det kan till exempel handla om digitala spel eller videokommunikation med anhöriga.

Tekniken förväntas även bidra till en effektivisering och kvalitetsutveckling inom omsorgsverksamheterna. Arbetet med digitalisering ska samtidigt beakta juridiska aspekter, enskildas skydd mot intrång i den personliga integriteten, behov av sekretesskyddad åtkomsthantering kring personuppgifter och samtyckesfrågor. Därför behöver ett brett införande av välfärdsteknik drivas på olika sätt beroende på förutsättningar och tillämpningar.

Smarta lås

Äldreförvaltningen har ett budgetuppdrag att införa smarta lås inom stadens hemtjänst. Budgeterade medel om totalt 45 mkr har tilldelats för perioden 2021-2022. Smarta Lås införs inledningsvis som ett fristående system men förväntas dra nytta av effektiviseringsvinster och ökad informationssäkerhet genom integrationer i socialtjänstens verksamhetssystem. Kostnaden för integrationer måste beaktas under perioden, liksom att driftkostnaderna för Stockholms Trygghetsjour kommer att öka med närmare fem miljoner kronor årligen. Nuvarande ramavtal kan inte förlängas efter maj 2024 varför en ny upphandling måste inledas innan dess.

Trygghets- och självständigskapande teknik och insatser

Under den närmaste treårsperioden kommer staden att stå inför behov av att förnya och införa ytterligare trygghetskapande teknik. Ett nytt larmmottagningssystem ska införas för att möta nutida och framtida krav på välfärdsteknik. Det nya larmmottagningssystemet kommer att vara avgörande för hanteringen av GPS-trygghetslarm och digital tillsyn. Äldreförvaltningen kommer tillsammans med en stadsdelsförvaltning att genomföra en pilotstudie gällande digital tillsyn. Syftet är att utvärdera digitalt stöd och hur det kan bidra till den enskildes upplevda trygghet samt hur medarbetarna ser på det nya arbetssättet.

För att möta den fortsatta digitaliseringen och supporten av tekniken förändras Stockholms Trygghetsjours uppdrag och organisation. När det gäller digitala trygghetslarm inom vård- och omsorgsboenden bör staden göra en gemensam upphandling.

Digitala inköp av dagligvaror inom hemtjänst och servicehus innebär en förflyttning av inköpstillfället, från den fysiska matbutiken hem till den enskilde där hemtjänstpersonalen kan hjälpa till med att beställa mat på nätet. Detta ger hemtjänsten nya möjligheter att hitta arbetssätt som ökar den enskildes delaktighet och självständighet.

Digitaliserade generella insatser inom förebyggande verksamhet och stöd till anhöriga

Inom programmet för stöd till anhöriga pågår ett arbete med att skapa en stadsgemensam

informationsstruktur, en portal för anhörigstöd, som gör både generell och stadsdelsspecifik information tillgänglig på ett mer samlat sätt än idag. Detta utgör grunden för att på sikt utveckla arbetssätt för att kunna nå mångfaldigt fler invånare än vad som är möjligt med dagens arbetssätt.

Modernisering av sociala system

Inom projektet *Modernisering av sociala system* ansvarar äldreförvaltningen för äldreomsorg och hälso- och sjukvård. Projektet bytte under februari 2021 inriktning och övergick till en modernisering av nuvarande sociala system.

Fokus för äldreförvaltningens arbete är en modernisering av nuvarande sociala system (Paraplyet, ParaSoL, ParaGå, Vodok med mera). Förvaltningen ansvarar även för de förändringar av arbetssätt och den verksamhetsutveckling som behövs.

Projektet *Modernisering av sociala system* ansvarar för att ta fram en projektplan innan sommaren 2021. Äldreförvaltningen kommer att etablera en organisation för att kunna följa projektplanen och att kontinuerligt utveckla de sociala systemen. I samband med att projektet *Modernisering av sociala system* avslutas kommer verksamhetsresurser att bekostas av verksamheterna själva. Därutöver tillkommer verksamhetsresurser som kan delta i aktiviteter för sociala system, till exempel vid utveckling och testning. Exempel på roller som kan delta vid behov är processägare, ämnesexperter och testare med verksamhetskunskap.

Metodstöd och kompetensutveckling

För att säkerställa en likvärdig och rättssäker biståndsbedömning inom staden behövs ett väl fungerande metodstöd. Digitalisering av metoder och arbetssätt inom hemtjänsten kommer även att påverka myndighetsutövningen på olika sätt. I en framtid kan det också bli möjligt att öka handläggningseffektiviteten genom ett utvecklat beslutsstöd och automatisering av vissa processer. För att möta nya krav och omständigheter inom myndighetsutövningen krävs kontinuerlig kompetensutveckling för biståndshandläggare och beställarchefer.

I samband med den pågående moderniseringen av sociala system, utreds implementering av socialstyrelsens modell ”Individens behov i centrum” (IBIC) inom socialtjänstens alla verksamhetsområden. Modellen innebär bland annat att bedömningen på ett tydligare sätt utgår ifrån den enskildes behov istället för förutbestämda insatser. IBIC innebär ett förändrat arbetssätt och kommer att kräva omfattande utbildningsinsatser för samtliga beställare och utförare, oavsett verksamhetsområde och regiform

Riktlinjer för social dokumentation

För att äldreomsorgen ska kunna förbättras och utvecklas systematiskt är en grundläggande förutsättning att verksamheterna genomför den sociala dokumentationen på ett tillfredsställande sätt. Uppföljningar av verksamheter visar att det många gånger finns en osäkerhet bland såväl chefer som personal om vad som ska dokumenteras och hur dokumentationen ska användas för planering och uppföljning av enskildas insatser. Därför behövs nya riktlinjer för social dokumentation tas fram. I dag finns endast riktlinjer framtagna för hälso- och sjukvårdsdokumentation. Syftet med riktlinjerna är att säkerställa att gällande lagkrav följs, vägleda personal och chefer samt skapa en samsyn kring vilka arbetssätt som ska gälla vid individuell planering, dokumentation och uppföljning av genomförandet av insatser. Riktlinjerna kan även innehålla en checklista för egenkontroll så att dokumentationen sker enligt uppställda krav.

Digitalt stöd för det systematiska kvalitetsarbetet

Synpunkter och klagomål är ett viktigt underlag för att få kunskap om de äldres åsikter och perspektiv på äldreomsorgen. Idag sker detta på olika sätt och det är svårt att få en samlad bild över de äldres åsikter. Därför finns det behov av ett stadsövergripande digitalt system för en sammanhållen klagomåls- och avvikelshantering. Med ett stadsövergripande system för detta skulle administrationen minska samtidigt som det på ett enkelt sätt skulle gå att sammanställa statistikuppgifter. Hur ett sådant system ska förvaltas och organiseras behöver utredas.

3 Sammanfattande ekonomisk analys

3.1 Drift

Äldrenämndens verksamhet är främst anslagsfinansierad. Budgeten för 2021 uppgår till 218,2 mnkr netto, vilket är en ökning med 23,2 mnkr jämfört med budgeten för 2020.

Budgeten 2021 innehåller ökningarna om 28,7 mnkr enligt följande:

- Nationella kvalitetsregister (SKR) 1,7 mnkr
- Smarta lås 10,0 mnkr
- Digitala trygghetslarm 3,3 mnkr
- Förstärkning av HSL-samordning 1,0 mnkr
- Språksatsning 4,0 mnkr
- Värdig omsorg, digitala hjälpmedel 1,0 mnkr
- Matlyftet 3,0 mnkr
- Demens-kompetens 3,0 mnkr
- Pilotprojekt daglig verksamhet äldreomsorg 1,0 mnkr
- Samordning kompetensutveckling specialistundersköterska 0,7 mnkr

Budget 2021 innehåller minskningar för generella effektiviseringar om 2,0 mnkr i förhållande till 2020 men även andra minskningar såsom 2,0 mnkr för digitaliseringspaketet och 1,5 för Tryggt mottagande.

Personalkostnaderna, i form av avtalseffekter beräknas öka med närmare 2,0 mnkr per år under planperioden.

För projektet Smarta lås inom hemtjänsten har äldrenämnden tilldelades 5,0 mnkr för 2020, 15 mnkr för 2021 och ytterligare 30,0 mnkr för år 2022. Det innebär en total budget om 50 mnkr under en treårsperiod för Smarta lås. När Smarta lås är införd i hela staden 2023 kommer det att finnas en fortlöpande driftskostnad för Smarta lås, bland annat i form av installation och avinstallation av lås, som beräknas uppgå till närmare fem miljoner per år.

Under februari månad informerades förvaltningen av Telia att 2G-nätet kommer att släckas ned den 30 juni 2025, vilket är betydligt tidigare än vad som tidigare kommunicerats. Det får till följd att samtliga 16 000 trygghetslarm behöver bytas ut eftersom de inte fungerar i 4G-nätet, vilket ersätter 2G-nätet. Detta ger effekter på dels driftsbudgeten och dels investeringar. I och med att ett så stort antal larm måste bytas ut inom en begränsad tid kan den personalgrupp som arbetar med installationer av larm behöva förstärkas. Vad gäller effekten på äldreförvaltningens investeringar beskrivs detta under rubriken Investeringar.

3.2 Investeringar

Som nämnts ovan ger stängningen av 2G-nätet effekter på förvaltningens investeringar. Kostnaden för nya larm uppskattas till mellan 25 mnkr och 35 mnkr men kan om det dyraste alternativet väljs uppgå till 48 mnkr, fördelat fram till den sista juni 2025. Det stora spannet i inköpskostnaden är baserat på prisbilderna hos de aktuella aktörerna samt på variant av larm. I och med den höga takten för utbyte av larm så innebär detta ökade kapitalkostnader i form av avskrivningar och ränta. I och med att det idag inte finns någon upphandling av larm kompatibla med 4G är det svårt att uppskatta effekten på kapitalkostnaderna. Förvaltningen återkommer om detta i verksamhetsplanen för 2022.

4 Lokalförsörjningsplan

4.1 Inledning

Äldrenämnden hyr lokaler för myndighetsutövning och administrativ verksamhet. Lokalerna är belägna i Söderhallarna vid Medborgarplatsen och i Farsta Centrum. De totala ytorna uppgår till cirka 1 865 kvm fördelade på 880 kvm i Söderhallarna och 985 kvm i Farsta Centrum.

4.2 Annan kommunal verksamhet

4.2.1 Nuläge 31 januari 2021

Äldreförvaltningens lokaler i Farsta respektive i Söderhallarna bedöms vara ändamålsenliga för den personalstyrka som arbetar där idag. Men med anledning av att förvaltningen har behov av att sitta i gemensamma lokaler har en planering för en flytt till Älvsjö påbörjats. Detta beskrivs närmare under rubriken "Planerade lokalförändringar för år 2022-2030".

4.2.2 Lokalbehov för annan kommunal verksamhet

Planerade lokalförändringar för år 2022-2031 (första planeringsperioden)

Äldreförvaltningen har idag lokaler belägna på två adresser. Administrationen i Farsta och Stockholms trygghetsjour i Söderhallarna vid Medborgarplatsen. Atrium Ljungberg, som är hyresvärd i Söderhallarna, planerar en omfattande ombyggnation av hela fastigheten med planerad start kvartal tre 2022 vilket innebär att fastigheten ska vara tomställd september 2022. Då avtalstiden löper ut under ombyggnationen samt att verksamheten har omfattande teknik som kräver en hel del arbete och blir kostnadskrävande i samband med flytt bör verksamheten endast genomföra en flytt till en permanent lösning. Med anledning av detta, samt att förvaltningen har ett behov av att sitta i gemensamma lokaler, avser äldreförvaltningen att flytta till lokaler i Älvsjö.

Enheten för lokalplanering på serviceförvaltningen har fått i uppdrag att bistå äldreförvaltningen i dialogen med fastighetsägarna, i hyresförhandlingen, vara beställarombud av ombyggnad samt projektledning. Omfattningen av uppdraget är svår att uppskatta och kommer att variera över tid. Flytten till Älvsjö är beräknad till senast september 2022.

Planerade lokalförändringar för åren 2032-2040 (andra planeringsperioden)

Inga lokalförändringar planeras idag för perioden 2032-2040.

4.3 Övrigt

4.3.1 Bedömd hyreskostnadsutveckling

Äldrenämndens hyreskostnader uppgår år 2021 till drygt 5,3 mnkr (år 2020 5,0 mnkr).

I dagsläget har äldreförvaltningen ingen uppfattning om hyresnivån på de nya lokaler som förvaltningen beräknas flytta till under 2022.

4.3.2 Samverkan

Utöver de lokaler som nämnts disponerar äldreförvaltningen, socialförvaltningen, Jobbtorg Farsta samt Farsta stadsdelsförvaltning en gemensam matsal och konferensanläggning i syfte att optimera lokalanvändningen.

4.3.3 Lokaler vars hyresavtal är uppsägningsbara inom tre år

Äldreförvaltningens lokal i Söderhallarna sträcker sig till och med den 31 mars 2022.

Äldreförvaltningens lokaler i Farsta hyrs i andra hand av socialtjänstförvaltningen och detta avtal sträcker sig till och med 30 mars 2025.